

Internet and Intellectual Property Rights

■ HANNA ŽARABCOWA

Hanna Žarabcova (born in 1983, Buda-Kašalova) — Bachelor of law, 5th year student of Economic Law at the Faculty of Law of Belarusian State University. Legal interests comprise civil, labour, finance law, legal aspects of economic activities.

Review of the article (full version available in the Belarusian part of the journal):

The article familiarizes the reader with the realm of intellectual property rights, comprises the classification of the latter, based on the legislation of the Republic of Belarus. The author traces the alterations, which the Internet has already introduced to the sphere of intellectual property rights, highlighting the exclusive right of an author to reproduce and replicate his works. The overall conclusion one can derive from the article is that the legislation in the sphere of intellectual property rights fails to keep pace with rapid developments of Internet technologies.

Аўтарскае права да Інтэрнэт

■ ГАННА ЖАРАБЦОВА

Ганна Жарабцова (нар. у 1983 г. у Буда-Кашалёве) — бакаляўрка права, навучаецца на V курсе аддзялення «еканамічнае права» юрыдычнага факультэту БДУ. Галіна юрыдычных інтарэсаў — грамадзянскае, гаспадарчае, працоўнае права, прававыя аспекты эканамічнае дзеянасці.

Хуткае разьвіцьцё лічбавых тэхналёгіяў паказала, што аўтарскае права не паспявае за разьвіцьцём гэтых тэхналёгіяў. Акрамя таго, адсутнічае належная праймальная рэгламэнтация аўтарскіх правоў у сечіве Інтэрнэт. Таму аўтары сутыкнуліся з проблемай парушэння сваіх правоў.

У дадзеным артыкуле будуць разгледжаны права аўтараў іх змененіне ў выніку разьвіцьця сечіва Інтэрнэт.

Правы аўтараў

Аўтару ў выніку інтэлектуальнай творчай дзеянасці ў дачыненьні да гэтага выніку належаць дзіве группы правоў рознай прыроды і прызначэння: асабістая маёмысныя, якія адлюстроўваюць інтарэсы стваральніка як асобы, і маёмысныя, якія маюць эканамічную каштоўнасць і вызначаюцца як выключнае права выкарыстоўваць нярэчыўны аб'ект любым спосабам¹.

Асабістая немаёмысныя права належаць аўтару незалежна ад яго маёмысных правоў і захоўваюцца за ім у выпадку пераходу яго маёмысных правоў на вынік інтэлектуальнай дзеянасці да іншай асобы (ч. 3 п. 1 арт. 982 Грамадзянскага кодэксу Рэспублікі Беларусь²).

1 Комментарий к Гражданскому праву Республики Беларусь в трёх томах (постатейный). Руководитель авторского коллектива и ответственный редактор доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист БССР Чигир В.Ф.; Коллектив авторов. В 3 т. Минск, 2003. Т. 3. С. 23.

2 Гражданский кодекс Республики Беларусь: Закон Республики Беларусь от 07.12.1998 № 218-З (изм. и дополн. от 14.07.2000 № 415-З, 03.05.2001 № 7-З, 04.01.2002 № 79-З, 24.06.2002 № 79-З, 17.07.2002 № 128-З, 11.11.2002 № 148-З, 16.12.2002 № 159-З, 26.06.2003 № 211-З, 08.01.2004 № 267-З, 18.08.2004 № 316-З) // Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. 05.03.1999. № 7—9, С. 101; Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. 2000. № 24. С. 326; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 21.05.2001. № 46, 2/750; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 18.01.2002. № 7, 2/828; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 08.07.2002. № 75, 2/862; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 29.07.2002. № 84, 2/877; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 20.11.2002. № 128, 2/897; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 03.01.2003. № 1, 2/908; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 09.07.2003. № 74, 2/960; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 16.01.2004. № 4, 2/1016; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 02.09.2004. № 137, 2/1065.

У адпаведнасьці з арт. 15 Закону Рэспублікі Беларусь “Аб аўтарскім праве і сумежных правах”³ (далей Закон), да асабістых немаёмасных правоў дапасуюцца:

1. права прызнавацца аўтарам твору (права аўтарства). Права аўтарства — юрыдычна за- бясьпечаная магчымасць стваральніка нярэчыўнага аўтекту лічыць сябе аўтарам і патрабаваць ад усіх іншых асобаў, каб яны не рабілі замаху на гэтае права. Гэтае права можа належаць толькі асобе, творчасцю якой быў створаны вынік інтэлектуальнай дзейнасьці⁴.

2. права выкарыстоўваць ці дазваляць выкарыстоўваць твор пад сапраўдным імем аўтара, псэўданімам ці то без вызначэння імя, т.б. ананімна. Такое права называецца правам на аўтарскае імя. Аўтар мае права патрабаваць, каб пры любым выкарыстоўванні ягона га звеставацца імя аўтара. Ён таксама можа патрабаваць, каб пры выкарыстоўванні твору ягонае імя не скажалася⁵.

3. права на абарону твору, у тым ліку яго назвы, ад усялякага скажэння ці іншага замаху, якім можа быць нанесена шкода гонару і годнасьці аўтара — права на абарону рэпутацыі. Дадзенае права азначае, што не дазваляеца бяз згоды аўтара ўнясенне нейкіх зъяненій у сам твор, яго назыву і імя аўтара. Бяз згоды аўтара таксама нельга пры выданні твору ставіць перадумовы, пасъяслой, ілюстрацыі, камэнтары і г.д.⁶

4. права абнародаванья ці дазволу абнародаванья твору ў любой форме, т.б. права абнародаванья. Пад абнародаваннем твору ў адпаведнасьці з арт. 4 Закону разумеецца ажыццяўленыне са згоды аўтара дзеяньня, якое ўпершыню робіць твор дасягальным для ўсеагульнага доступу праз яго апублікаванье, публічнае выкананье, публічны паказ і іншым спосабам⁷. Права на абнародаванье таксама ўключае ў сябе права на адозвіны, т.б. права адмовіцца ад папярэдне прынятага рашэння аб абнародаванні твору. Але пры рэалізацыі права на адозвіны неабходна абавязкова ўлічваць патрабаваныні заканадаўства, устаноўленыя ў п. 2 арт. 15 Закону: аўтар мае права адмовіцца ад папярэдне прынятага рашэння аб абнародаванні твораў пры ўмове пакрыцця карыстальніку нанесеных такім рашэннем стратаў, у тым ліку і неатрыманую выгоду. У тым выпадку, калі твор ужо быў абнародаваны, аўтар забавязаны публічна паведаміць пра яго адозвіны. Пры гэтым ён мае права выняць за свой кошт з грамадзянскай хады папярэдне зробленыя экзэмпляры твору⁸.

Характаразуючы асабістыя немаёмасныя права аўтараў у сеціве Інтэрнэт, неабходна адзначыць, што пазначаныя права амаль не зъяніліся. Выняткам з гэтага правіла стала права на абнародаванье твору. Сеціва дае аўтарам большыя магчымасці. Так, твор можа быць выкладзены да ўсеагульнага азнямлення на вэб-сайце. Тым больш, што заканадаўства Рэспублікі Беларусь прадугледжвае такую форму абнародаванья, бо пералік спосабаў абнародаванья пакідаецца адкрытым: “і іншым спосабам”.

Найбольшыя зъяненіні з-за разъвіцця сеціва Інтэрнэт атрымалі **асабістыя маёмасныя права**.

Закон не дае вызначэння панятку “выкарыстаныя твору”. Зъмест дадзенага панятку раскрываецца празь пералічэнне правамоцтваў аўтараў ці іншых праваўладальнікаў аўтарскіх правоў, занатаваных у п. 1 арт. 16 Закону. Але тое, што дадзеныя правамоцтвы ёсьць выкарыстоўваныем твору, съведчыць п. 3 разгляданага артыкула, у якім вызначана, што “аўтар мае права на аўтарскую ўзнагароду за кожны від выкарыстаныя твору”.

Разгледзім асабістыя маёмасныя права аўтараў, занатаваныя ў арт. 16 Закону, і вызначымі тэмы праблемы і зъяненіні, якія яны атрымалі ў выніку разъвіцця сеціва Інтэрнэт.

Традыцыйнымі правамоцтвамі аўтара ёсьць правамоцтва *ўзнаўлення і распаўсюду твораў*. Аднак іх выкарыстаныне ў дачыненіні да твораў у Інтэрнэце звязана з пэўнымі склада- насьцямі.

Права на ўзнаўленне ці капіяваныне — гэта выраб аднаго ці то больш экзэмпляраў твору ці то аўтекту прылеглага права ў любой матэрыяльнай форме, у тым ліку пастаяннае ці часовае захоўваныне ў лічбавай форме ў электронным сродку.

3 Об авторском праве и смежных правах: Закон Республики Беларусь от 16 мая 1996 года (с изм. Законом от 11.08.1998 № 194-3, Законом от 04.01.2003 № 183-3) // Консультант Плюс: Беларусь [Электрон. ресурс] / ООО “Юр-Спектр”, Нац. центр правовой информации Республики Беларусь. Мн., 2005.

4 Комментарий к Гражданскому праву Республики Беларусь в трёх томах... С. 23.

5 Таксама. С. 24.

6 Таксама.

7 Об авторском праве и смежных правах...

8 Таксама.

Распаўсюд — гэта ўвядзенне ў грамадзянскі зварот экзэмпляраў твору любым спосабам:

- ✓ шляхам продажу;
- ✓ здачай на патрыманьне;
- ✓ іншым спосабам⁹.

У сучаснай практыцы зьяўляюцца новыя формы публікацыі і распаўсюду твораў. Так, напрыклад, у ЗША знакаміты пісьменык С. Кінг дзеля абароны сваіх аўтарскіх інтарэсаў выкарыстаў наступную форму публікацыі і распаўсюду. На сваім Інтэрнэт-сайце ён разъмяшчаў пачатак свайго новага твору і побач з творам разъмяшчаў зварот да карыстальнікаў з просьбай выплаціць за карыстаньне творам (а побач з такім зваротам разъмяшчаўся разыліковы рахунак). Пры гэтым аўтарам ставілася ўмова, што наступная частка твору ня будзе апублікавана да таго, пакуль разыліковы рахунак не папоўніцца пэўнай сумай (кожнаму карыстальніку прапаноўвалася перавесьці на асабісты рахунак С. Кінга 1 далляр). Правасвядомыя карыстальнікі, а таксама аматары аўтара пераказвалі гроши за карыстаньне творам, і ўжо пасля гэтага спадар Кінг публікаваў наступную частку твору.

Нягледзячы на складанасць выкарыстання такой формы стасункаў, яна набывае зараз папулярнасць, за С. Кінгам яшчэ адзін знакаміты аўтар — Фрэдэрык Фарсайт — пачаў публікаваць свае творы ў сеціве Інтэрнэт. Праўда, пасяроднікам паміж аўтарам і карыстальнікамі сталі Інтэрнэт-крамы¹⁰.

Але акрамя новых формаў і спосабаў узнаўлення і распаўсюду твораў аўтараў існуюць пэўныя праблемы. Разгледзім сітуацыю, калі адна асона, напрыклад, легальна адкрыла доступ да твору праз Інтэрнэт і захавала гэты твор на сваім кампутары. Любая іншная асона можа таксама атрымаць доступ да ўзноўленай інфармацыі, але ўжо ня праз Інтэрнэт, а праз ужо ўзноўленую інфармацыю. Паколькі інфармацыя можа быць тыражавана неабмежаваную колькасцю разоў бязь ейнага пашкоджання, то ў такой сітуацыі ўзынікае праблема кантролю. Узнаўленне твору карыстальнікам Інтэрнэту, з аднаго боку, складана прызнаць парушэннем права на выкарыстанне твору (гэта ўсё роўна, што імкнунца спагнаць гроши з гледача за прагляд якога-небудзь твору на ягоным экране), а з другога — практычна нельга пракантраляваць¹¹.

У якасці трэцяга маёмынага права аўтара ёсьць **права на імпарт**. Але калі для традыцыйных стасункаў права на імпарт не выклікала аніякіх пытанняў, то з развіццем інфармацыйных тэхналёгій і сеціва Інтэрнэт з дадзенымі правамоцтвам узынікае пэўная праблема. Адной з самых прывабных і ў той жа час самых небясьцілечных рысаў Інтэрнэту ёсьць пераадоленне дзяржаўных перашкодаў паміж людзьмі. Разъмяшчэнне твору ў сеціве Інтэрнэт робіць яго дасягальным усяму съвету, і дзяржаўныя межы больш ня граюць значайнай ролі¹².

Права на публічны паказ — асноўны складнік выключнага права на выкарыстанне. У адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь пад публічным паказам разумеецца паказ арыгіналу ці то экзэмпляру твору непасрэдна ці ў выглядзе слайду, кіна-, тэлекадру на экране, з дапамогай іншага любога тэхнічнага сродку ці то іншым шляхам (у дачыненіі да аўдыёвізуальнага твору — паказ асобных кадраў па-за іх пасъядоўнасцю) у месцах, дзе прысутнічаюць ці могуць прысутнічаць людзі, якія не дапасуецца да звычайнага кола сям'і ці да блізкіх знаёмых сям'і (арт. 4 Закону¹³). Публічны паказ набывае новае значэнне ў лічбавым съвездзе. Калі электронныя перададзеныя паведамленыні атрымоўваюцца на многіх кампутарных экранах, прынцып дзейнасці такі: “Што яны паказалі?” Такое паведамленне павінна быць накіравана на навызначане кола асонаў. Але ў тым выпадку, калі перадача твораў накіравана на канкрэтным асабам на іх прыватныя кампутары, то ў такой сітуацыі складана казаць пра публічны паказ¹⁴.

Зыходзячы з палажэнняў беларускага заканадаўства, можна зрабіць выиснову, што публічным паказам будзе прызнана выкладанне твору ў сеціве ці накіраванне яго асабам праз Інтэрнэт, пры гэтым такія асонаў не павінны дапасоўвацца да звычайнага кола сям'і ці да блізкіх знаёмых сям'і.

9 Дедюхова Ирина Анатольевна. Авторское право и интернет. [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://www.allpravo.ru>.

10 Чигарин Т.Г. Авторские права и Интернет. [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://www.allpravo.ru>.

11 Калятин В.О. Интернет и право. М. 2004.

12 Таксама.

13 Об авторском праве и смежных правах...

14 Арнольд П. Луцкер. Авторское право в цифровых технологиях и СМИ. М.: КУДИЦ-ОБРАЗ, 2005. С. 42.

Падсумаваньне

З вышэй адзначанага мы можам зрабіць выснову, што аўтарскае права не пасыпвае за разъвіцьцём інфармацыйных лічбавых тэхналёгіяў, але яно імкненца асабліва не губляцца. Правы аўтараў набываюць свой новы, нетрадыцыйны зъмест у выніку такога разъвіцьця.

Найбольшы ўплыў разъвіцьця сеціва Інтэрнэт адчуле на сабе асабістая маёмасныя права аўтараў: узнаўленьне, распаўсюд, імпарт і публічны паказ.

Асабістая маёмасныя права аўтараў не зъмяніліся. Выняткам з гэтага правіла можна назваць права на абрародаваньне: Інтэрнэт дае аўтарам большыя магчымасці на абрародаваньне сваіх твораў.

Сыпіс выкарыстаных крыніцаў

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь: Закон Республики Беларусь от 07.12.1998 № 218-З (изм. и дополн. от 14.07.2000 № 415-З, 03.05.2001 № 7-З, 04.01.2002 № 79-З, 24.06.2002 № 79-З, 17.07.2002 № 128-З, 11.11.2002 № 148-З, 16.12.2002 № 159-З, 26.06.2003 № 211-З, 08.01.2004 № 267-З, 18.08.2004 № 316-З) // Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. 05.03.1999 г. № 7—9. С. 101; Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. 2000. № 24. С. 326; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 21.05.2001. № 46, 2/750; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 18.01.2002. № 7, 2/828; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 08.07.2002. № 75, 2/862; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 29.07.2002. № 84, 2/877; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 20.11.2002. № 128, 2/897; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 03.01.2003. № 1, 2/908; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 09.07.2003. № 74, 2/960; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 16.01.2004. № 4, 2/1016; Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. 02.09.2004. № 137, 2/1065.
2. Об авторском праве и смежных правах: Закон Республики Беларусь от 16 мая 1996 года (с изм. Законом от 11.08.1998 № 194-З, Законом от 04.01.2003 № 183-З) // Консультант Плюс: Беларусь [Электрон. ресурс] / ООО "ЮрСпектр", Нац. центр правовой информации Республики Беларусь. Мн., 2005.
3. Комментарий к Гражданскому праву Республики Беларусь в трёх томах (постатейный). Руководитель авторского коллектива и ответственный редактор доктор юридических наук, профессор, заслуженный юрист БССР Чигир В.Ф; Коллектив авторов. В 3 т. Минск, 2003. Т. 3.
4. Дедюхова Ирина Анатольевна. Авторское право и интернет. [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://www.allpravo.ru>.
5. Калягин в.О. Интернет и право. М. 2004.
6. Арнольд П. Луцкер. Авторское право в цифровых технологиях и СМИ. М.: КУДИЦ-ОБРАЗ, 2005.
7. Чигарин Т.Г. Авторские права и Интернет. [Электрон. ресурс]. Режим доступа: <http://www.allpravo.ru>.